

Asia: VN/2287/2020

Lausuntopyyntö työryhmän ehdotuksesta arkkitehtuuripoliittiseksi ohjelmaksi

Työryhmän ehdotus Kohti kestäväää arkkitehtuuria

Yleisiä kommentteja työryhmän ehdotuksesta

Kotkan kaupunkisuunnittelu pitää hyvänä ja tarpeellisena apolin päivittämistä. Kuten ehdotuksessa on todettu, yhteiskunnassa on viime vuosina tapahtunut merkittäviä muutoksia ja nousut esiin uusia haasteita ja tavoitteita joihin vastaamiseen tarvitaan uusia keinoja. Apolissa esitetyt teemat ovat ajankohtaisia ja niihin on kyettävä vastaamaan myös arkkitehtuurin keinoin. Samalla se tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden arkkitehtuurin ja sen merkityksen esiin tuomiseen. Yleisenä huomiona ehdotuksesta nousee esiin arkkitehdin aseman korostaminen ja vahvistaminen, mikä on luonteva ja luonnollinen lähtökohta arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassa. Kuten ohjelmassa on mainittukin arkkitehdin onnistuminen keskeisessä roolissa pääsuunnittelijana ja poikkialaisen yhteistyön koordinoijana vaatii jatkuvaa lisäkoulutusta, mikä tulee varmistaa valtion taholta varaamalla resursseja koulutuksen lisäämiseen ja kehittämiseen.

Vuorovaikutus ja osallistuminen on ohjelmassa nostettu vahvasti esiin ja se on tärkeää. Yhteistyön ja vuorovaikutuksen merkitystä ei voi liikaa korostaa eri hankeosapuolten kesken. Suunnittelijoiden avoin ja saumaton yhteistyö sekä yhteisten päämäärien toteuttaminen hankkeesta vastaavien kanssa on edellytys hankkeiden onnistumiselle. Kaikkien osaamista tarvitaan ja se on kaikkien osallistujien vastuulla.

Ehdotus on valmisteltu laajassa vuorovaikutuksessa eri rakennusalailla toimivien tahojen kanssa. Apoli 2020, toimii hyvänä runkona, ohjeena ja innostajana paikallisten arkkitehtuuripoliittisten ohjelmien laatimiseen.

Haasteena näemme, miten ohjelma saadaan jalkautettua käytännön toimien tasolle niin, että alalla toimivat rakentajat, paikalliset toimijat, yksittäiset ihmiset innostuvat ja ymmärtävät arkkitehtuurin vaikutusmahdollisuudet ja ottavat huomioon ja toteuttavat ehdotuksessa esitettyjä tavoitteita. Sama pätee myös kuntien suunnitteluun ja päätöksentekoon. Ohjelmassa on hyvin avattu arkkitehtuurin mahdollisuuksia paikallisen identiteetin vahvistamiseen ja arkkitehtuurin merkitystä matkailun edistämiseen mitkä ovat konkreettisia yhteisiä tavoitteita jotka on helppo ymmärtää omiksi.

Luku I Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus

Ehdotuksessa oleva Resurssitehokkaan rakentamisen hierarkiaa esittävä kuva tuo esiin hyvin haasteet jotka sisältyvät tarvittavaan asennemuutokseen jota ohjelmassa peräänkuulutetaan.

Asennemuutoksen lisäksi tilojen resurssitehokas ja erilaiset toiminnot salliva käyttö vaatii toimenpiteitä niin kaavoituksen, rakennussuunnittelun kuin rakennusten korjausosaamisen suhteen. Se vaatii asennemuutosta myös rakennusliikkeiden toimintaan ja osaamiseen sekä avaa samalla mahdollisuuksia uusille alan osaajille.

Suurimmat rakennusliikkeet ovat viime vuosina keskittäneet toimintansa pääosin kasvukeskusten uudisrakentamiseen, mitä silmällä pitäen niiden tuotantomenetelmät on suurelta osin kehitetty. Tilanne on johtanut siihen, että keskisuurista ja pienemmistä kaupungeista puuttuu kokonaan asuntojen uudistuotanto tai se on hyvin vähäistä, toki poikkeuksiakin on. Tilanne tarjoaa mahdollisuuksia uusille yrittäjille joiden toivoisi suunnittelevan tuotantoaan resurssitehokasta rakentamista silmällä pitäen ja sitä kautta vastaavan tuleviin haasteisiin ja tavoitteisiin. Kuluttajien vaatimukset ja tietoisuus kestävän ympäristön asettamista vaatimuksista ovat lisääntyneet ja tulevat pakottamaan myös suuremmat rakennusliikkeet ottamaan tämän huomioon. Kestävästä rakentamisesta pitäisi tulla niille myös välttämättömyys, ei vain markkinointikeino.

Pienemmillä paikkakunnilla asuntorakentamisen pysähtyminen on tuonut selvästi esiin, että asuntomarkkinoilla on kysyntää laadukkaille asunnoille, niistä on tällä hetkellä pulaa. Kun uudistuotantoa ei ole, tilanne pakottaa asunnonetsijät miettimään tarkemmin vanhojen asuntojen ja rakennusten korjausmahdollisuuksia. Tämä sekä pitkittynyt korona-epidemiatilanne tarjoaa mahdollisuuksia hyvälle suunnittelulle ja korjausrakentamisaamiselle. Tämä vaatii eri tahojen uudenlaista yhteistyötä hankkeiden liikkeelle saamiseksi. Tilanteeseen pätee pienempien paikkakuntien ohje; jos haluat jotain tiettyä, se on parasta tehdä itse. Tällä hetkellä se on myös ainut mahdollisuus. Kuntien tulee tässä tilanteessa ottaa aktiivinen rooli rakentamisen käynnistämiseksi ja niillä on mahdollisuus sekä velvollisuuskin näyttää esimerkkiä kestävästä rakentamisesta.

Kotkassa on hyvä esimerkki kestävästä ja hyvin suunnitellusta asuinkerrostalokohteesta jossa rakennuttajalla ja suunnittelijoilla oli selkeät ja yhteiset korkeat tavoitteet sekä rakennuksen ulkoarkkitehtuurin kuin asunto- ja rakenneratkaisujen suhteen. Lopputuloksena on Toritalo, joka oli Arkkitehtuurin Finlandia-palkinnon ehdokkaana 2020. Sen saama julkisuus on herättänyt kiinnostusta niin, että sen vuoksi on harkittu muuttoa paikkakunnalle, vaikka itse rakennukseen ei ole mahtunutkaan asumaan. Toritalo on erinomainen esimerkki siitä, että arkkitehtonisesti sekä toteutukseltaan korkeatasoisen asuinkerrostalokohteen toteuttaminen on mahdollista, jopa yksityisin varoin.

Luonnon monimuotoisuuden ja maisemasuunnittelun korostaminen ja suunnitteluun jo alkuvaiheessa voimakkaammin mukaan ottaminen, kaavoituksesta rakennussuunnitteluun, auttaa kestävän ympäristön aikaansaamista ja säästää resursseja sekä varmistaa paremman yhteisen lopputuloksen.

Ilmastonmuutokseen varautumiseen tähtäävien toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että eri osapuolet saadaan innostumaan ja kehittämään oma-aloitteisesti uusia ratkaisuja eikä niin, että ne sanellaan vain esim. lainsäädännön kautta. Tämä tarkoittaa tiedonsaannin lisäämistä kaikille osapuolille ja tiedon jakamista ammattimaisesti, myös kansantajuisesti ja nykytekniikkaa hyödyntäen.

Luku II Yhdenvertaisuus ja osallisuus

Kaikkien oikeus hyvään ympäristöön on erinomainen tavoite. Eri ihmiset kokevat hyvän ympäristön eri tavoin ja se onkin sekä haaste että mahdollisuus. Kaupungistuminen ja yksinasuvien määrän kasvu korostavat yhteisten ympäristöjen korkean laadun ja monipuolisen käytön mahdollisuuksien välttämättömyyttä.

Yhteisen ympäristön suunnitteluun osallistuminen on jokaisen oikeus ja ympäristön suunnittelusta vastaavien velvollisuus on huolehtia osallistumismahdollisuuksien järjestämisestä.

Ohjelmassa esitetyt toimenpiteet tukevat osallistumista ja aluearkkitehtitoiminnan kehittämisen ja / tai resurssien lisääminen suoraan kuntiin on tärkeää pienten kuntien laadukkaan ympäristön ja rakentamisen sekä rakennusperinnön vaalimisen kannalta.

Paikallisen identiteetin vahvistaminen ja korostaminen laadukkaan ympäristön avulla on erityisen tärkeää pienillä paikkakunnilla. Niukat resurssit pitää osata käyttää tarkasti ja kestävällä tavalla. Kuntapäätäjien tiedon lisääminen on tältä osin tarpeen, mitä tarvetta voidaan paikata tuomalla apoli 2020 näyttävästi esiin ja kannustamalla kuntia omien arkkitehtuuripoliittisten ohjelmien / laatutavoitteiden laatimiseen toteutusten tueksi. Terveyttä ja hyvinvointia lisäävä ymmärrys ja hyvinvoinnin aikaansaamien taloudellisten hyötyjen näkyväksi tekeminen lisää viestin vaikuttavuutta.

Luku III Talous ja kansainvälisyys

Arkkitehtuurin taloudellista merkitystä ja rakennettuun ympäristöön sitoutuneita varoja ei vielä riittävästi tuoda esiin eikä ymmärretä. Sama mikä pätee kuntatasolla niukkojen resurssien käyttöön, pätee myös Suomen tasolla. Kaikki mitä tehdään, kannattaa tehdä vain hyvin ja asettaa tavoitteet korkealle. Hyvään lopputulokseen päästään vain hyvällä suunnittelulla, eri toimijoiden saumattomalla yhteistyöllä ja tahdolla. Tämä edellyttää myös toteuttajapuolen sitoutumista. Tilaajaosaamisen parantaminen sekä eri toimijoiden yhteinen tutkimus- ja kehitystyö sekä uusien liiketoimintamallien synnyttäminen tukevat tavoitteeseen pääsyä.

Arkkitehtuurikilpailujen kehittäminen palvelemaan erilaisia tilanteita ja tuominen tutummaksi tilaajille, lisää omalta osaltaan arkkitehtipalvelujen käyttöä ja vähentää epätietoisuutta ja arkuutta niiden käyttöön. Arkkitehtipalveluiden käyttö pitäisi olla samanlainen itsestänselvyyys kuin minkä tahansa ammattilaisen käyttö ammattiosaamista vaativaan tehtävään.

Suomen ja kaupunkien vetovoiman kehittäminen arkkitehtuurikohteiden ja –reittien avulla tulee olla kansallinen tavoite ja ehdotuksessa esitetyt toimijat sekä paikalliset kehitysyhtiöt ovat hyvä verkosto tavoitteeseen pääsemiseksi ja lisää maamme tunnettavuutta kansainvälisesti. Kansallisten reittien kytkeminen kansainvälisiin verkostoihin on hyvä olla tavoitteena.

Luku IV Merkitys ja identiteetti

Omien lähtökohtien tuntemus suhteessa muihin on hyvä perusta sekä paikallisen että valtakunnallisen arkkitehtuuri-identiteetin vahvistamiselle. Tiedon lisääminen ja oman ympäristön tuntemus auttavat arvostamaan rakennusperintöä ja vaalimaan sitä sekä ymmärtämään oma velvollisuus jatkaa hyvän ympäristön tuottamista niin, että myös tulevilla sukupolvilla on ylpeydenaiheita. Vanhat komeat kaupunkikeskustat komeine rakennuksineen ovat syntyneet, kun aikanaan tekijöiksi on valittu parhaat suunnittelijat.

Arkkitehtikunnan aktiivinen osallistuminen julkiseen keskusteluun ja mielipiteiden vaihtoon auttaa madaltamaan kynnystä arkkitehtisuunnittelupalveluiden käyttöön. Ihmisten kiinnostus sisustamiseen ja piharakentamiseen on viime vuosina lisääntynyt. Seuraava askel voisi olla, että asuntojen ja asuinympäristön suunnitteluun halutaan osallistua entistä enemmän ja opitaan ymmärtämään arkkitehtuuria ja sen ulottuvuuksia. Arkkitehtuuri- ja designmuseon rooli tiedon jakajana, arkkitehtuurin ja designin näyteikkunana, keskustelun aikaansaajana ja järjestäjänä on oikein. Kansainvälisyys ja uusien vaikutteiden tuominen sekä erilaiset kokeilut ovat tervetulleita.

Valtion ja kuntien tulee toimia tietoisena esimerkkinä omien kohteidensa suunnitteluttamisessa ja toteuttamisessa sekä vahvistaa kansalaisten osallisuutta hankkeissa. Rakennusten omistajien lisäksi rakennusten ylläpitoon ja markkinointiin liittyvien tahojen kuten kiinteistöhuoltoyritysten, isännöitsijöiden ja kiinteistövälittäjien rakennusperintöosaamista ja arkkitehtuurituntemusta tulee myös tietoisesti kartuttaa taloudellisten kannustimien lisäksi.

Luku V Koulutus ja tutkimus

Kuten ehdotuksessa todetaan korkeatasoinen arkkitehtuurin koulutus ja tutkimus ovat rakennustaiteellisesti laadukkaan, viihtyisän ja turvallisen sekä ekologisesti kestävä rakennetun ympäristö edellytys. Rakentamisen vähähiilisyysvaatimukset, suunnittelutehtävien ja suojelukysymysten monimutkaistuminen edellyttävät arkkitehteiltä sekä muilta rakennusalan ammattilaisilta uudenlaista osaamista johon tulee tarjota valmiuksia koulutuksessa. Koulutuksen yhteydessä tulee lisätä suunnitteluprojektien yhteishallinnan osaamista ja kohteiden yhdessä

suunnittelua eri osapuolten kanssa. Koulutuksen tulee tarjota myös erilaisia urapolkuja, mahdollisuuksia erikoistumiseen sekä tarjota joustavia täydennyskoulutusmahdollisuuksia.

Rakennusalan ammattilaisten yleistä arvostusta ja mielenkiintoa alaan kohtaa tulee nostaa, kaupunki- ja maisemasuunnittelua unohtamatta. Kaupunkien rooli arkkitehtuurikeskustelun ja -kiinnostuksen lisääjänä on paikallisesti tärkeä. Yhteistyö ja tiedon jakamisen eri-ikäisille koululaisryhmille, kaavoitukseen ja erilaisiin kehityshankkeisiin liittyvien työpajojen ja asukastilaisuuksien sekä avoimen tiedottamisen kautta lisätään kansalaisten mielenkiintoa ja arvostusta ympäristöönsä kohtaan. Mielenkiinnon myötä lisääntyy ymmärrys esittää vaatimuksia ja toiveita arkkitehtuurin laadun ja ympäristön rakentamisen suhteen.

Ehdotuksessa esitetyt toimenpiteet tukevat näitä tavoitteita.

Kukkonen Marja

Koktan kaupunki - Kotkan kaupunki, kaupunkisuunnittelu, kaavoitus